

Aluehallintovirasto

Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan valtionavustuksen käyttö Kainuussa ja Pohjois- Pohjanmaalla 2018

Pauliina Lauriala

Kirsi-Marja Stewart

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue

Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan valtionavustuksen käyttö
Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla 2018

2. painos

Pauliina Lauriala
Kirsi-Marja Stewart

Aluehallintovirastojen julkaisuja 102/2021

ISSN 2343-3132

ISBN 978-952-5900-54-5

Oulu

2021

KUVAILULEHTI

Aluehallintovirastojen julkaisuja 102/2021

Tekijät Opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualue		Julkaisuaika Tammikuu 2021	
Pauliina Lauriala Kirsi-Marja Stewart		Toimeksiantajat(t)	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan valtionavustuksen käyttö Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla 2018			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan avustamisen tavoitteena on lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien lisääminen, lasten ja nuorten yhteisöllisyyden ja osallistumisen vahvistaminen sekä uusien, monipuolisten elämysten saaminen yhdessä ikäisten kanssa. Toimintaa voidaan suunnata myös syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan sekä monikulttuuriseen harrastustoimintaan paikallisen tarpeen mukaan.</p> <p>Tässä raportissa selvitetään Pohjois-Suomen aluehallintoviraston myöntämän lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan valtionavustuksen käyttöä Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa kaudella 2018–2019.</p> <p>Raportin tiedot on kerätty valtionavustusta kaudella saaneiden toimijoiden käyttöselvityksistä. Tässä raportissa kartoitetaan lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan toteutumista, avustusta saaneita toimijoita, kerhotoiminnan sisältöä, toiminnan kustannuksia ja rahoitusta sekä toiminnan arviointia. Kauden 2018–2019 tietoja verrataan aikaisempien vuosien tietoihin.</p> <p>Vuonna 2018 Pohjois-Suomen aluehallintovirasto myönsi 300 000 euroa harkinnanvaraista valtionavustusta lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan. Harrastustoiminnan valtionavustuksella järjestettyä toimintaa toteutettiin 34:ssä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen kunnassa. Neljässä alueen kunnassa ei ollut harrastustoiminnan valtionavustuksella järjestettyä toimintaa. Valtionavustuksella toteutettiin kaikkiaan noin 560 kerhoa ja noin 100 päiväleiriä, joihin osallistui yli 10 000 lasta ja nuorta.</p>			
Asiasanat Harrastustoiminta, valtionavustus, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa			
ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkójulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkójulkaisu) 978-952-5900-54-5
Kokonaissivumäärä 27		Kieli suomi	Hinta
Julkaisija Pohjois-Suomen aluehallintovirasto		Paino	

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	6
2. TOTEUTUNUT HARRASTUSTOIMINTA VUONNA 2018	8
2.1. Avustusten jakautuminen	9
2.2. Alueellisuus	11
2.3. Harrastustoiminnassa mukana olevat	14
3. HARRASTUSTOIMINNAN TALOUSTIEDOT	18
4. TOIMINNAN ARVIOINTI	20
4.1. Hakijoiden kokemuksia toiminnasta	20
4.2. Arvioita toiminnan vaikutuksista	23
5. Lähteet	26

1. JOHDANTO

Vuodesta 1999 alkaen valtion talousarvioon on varattu harkinnanvarainen määräraha lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan. Aluksi määrärahan jakoi Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan harrastustoiminnan järjestäjille Oulun lääninhallitus. Vuonna 2010 se siirtyi Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäväksi ja vuoden 2014 alusta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston (PSAVI) tehtäväksi.

Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan avustamisen tavoitteena on lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien lisääminen, lasten ja nuorten yhteisöllisyyden ja osallistumisen vahvistaminen sekä uusien, monipuolisten elämysten saaminen yhdessä ikäisten kanssa.

Avustus on tarkoitettu käytettäväksi lasten ja nuorten vapaa-aikoina tapahtuvaan toimintaan, jolla edistetään lasten ja nuorten tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua säännöllisesti, pitkäjänteisesti ja laadukkaasti järjestettyyn harrastustoimintaan. Avustuksella tuetaan niin ikään lasten ja nuorten mahdollisuuksia monipuoliseen harrastamiseen. Harrastustoimintaa voidaan suunnata myös syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan sekä monikulttuuriseen harrastustoimintaan paikallisen tarpeen mukaan. Avustusta myönnetään koulujen lukuvuoden aikaiseen, lapsille ja nuorille järjestettävään säännölliseen ja tavoitteelliseen harrastustoimintaan sekä koulujen loma-aikaan sijoittuvaan päiväleirit toimintaan.

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukemisen taustalla on ajatus siitä, että harrastuksilla voidaan edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2017: 8) laatimassa valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2017–2019 (VANUPO) esimerkiksi todetaan, että parhaimmillaan harrastustoimintaan osallistuminen voi vähentää lasten ja nuorten yksinäisyyttä, lisätä luottamusta omiin kykyihin sekä vahvistaa itsetuntoa. Harrastusten avulla lapsille ja nuorille tarjoutuu mielekästä tekemistä, omien taitojen kokeilemisen ja kehittämisen mahdollisuuksia sekä sosiaalisia suhteita ja osallisuuden kokemuksia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: 8).

Selvityksessä valtionhallinnon toimenpiteistä lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi (Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 2018: 16–18) esitetään, että tutkimuskirjallisuudessa harrastusten saavutettavuuden ja harrastamisen hinnan on havaittu vaikuttavan harrastusaktiivisuuteen. Yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien kannalta keskeistä on harrastuspalveluiden alueellinen saavutettavuus (Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 2018: 90). Maantieteelliset erot harrastuspalveluiden saavutettavuudessa luovat alueellisia eroja harrastusmahdollisuuksiin ja sitä kautta myös harrastusaktiivisuuteen.

Harrastamisen hinnan puolestaan on todettu erilaisissa kyselytutkimuksissa vaikuttavan etenkin liikunnan harrastamiseen – osalle lapsista ja nuorista harrastuksen hinta onkin kyselyiden mukaan esteenä harrastamiselle (Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 2018: 17–18). Yhdenvertaisten harrastus-

mahdollisuuksien näkökulmasta hintojen pitäisi olla sen mukaiset, että kaikki kiinnostuneet pääsisivät harrastamaan taustastaan riippumatta. Selvityksessä huomautetaan, että vaikka harrastamisen hintaan tulee kiinnittää huomiota, tulisi osallistumiskynnystä madaltaa muillakin tavoilla: harrastamisen esteettömyyttä kehitettäessä tulisi muistaa myös muun muassa fyysisen esteettömyyden parantaminen sekä vähemmistöryhmiin kuuluvien huomiointi (Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 2018: 2).

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmassa (Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 165) todetaan, että jokaiselle lapselle ja nuorelle tulisi taata mahdollisuus harrastamiseen koulupäivän yhteydessä. Tarkoituksena on kehittää niin kerhotoimintaa kuin koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaakin sekä vahvistaa kuntien ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä. Lisäksi edistetään koulupäivien yhteydessä toteutettavia maksuttomia harrastusmahdollisuuksia (Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 165).

Valtion nuorisoneuvoston (2019: 2) mukaan valtaosalla lapsista ja nuorista on jokin harrastus: harrastavien osuus on ollut nousussa vuodesta 2012 vuoteen 2018, ollen tällä hetkellä 89 %. Huomionarvoista kuitenkin on, että harrastamattomuus yleistyy, mitä vanhemmista nuorista on kyse. Nuorisoneuvosto haluaa kiinnittää huomiota myös harrastamisessa esiintyviin ongelmiin kuten etenkin vähemmistöihin kohdistuva kiusaaminen (Valtion nuorisoneuvosto 2019: 2).

Tässä raportissa selvitetään Pohjois-Suomen aluehallintoviraston myöntämän lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan valtionavustuksen käyttöä Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa kaudella 2018–2019.

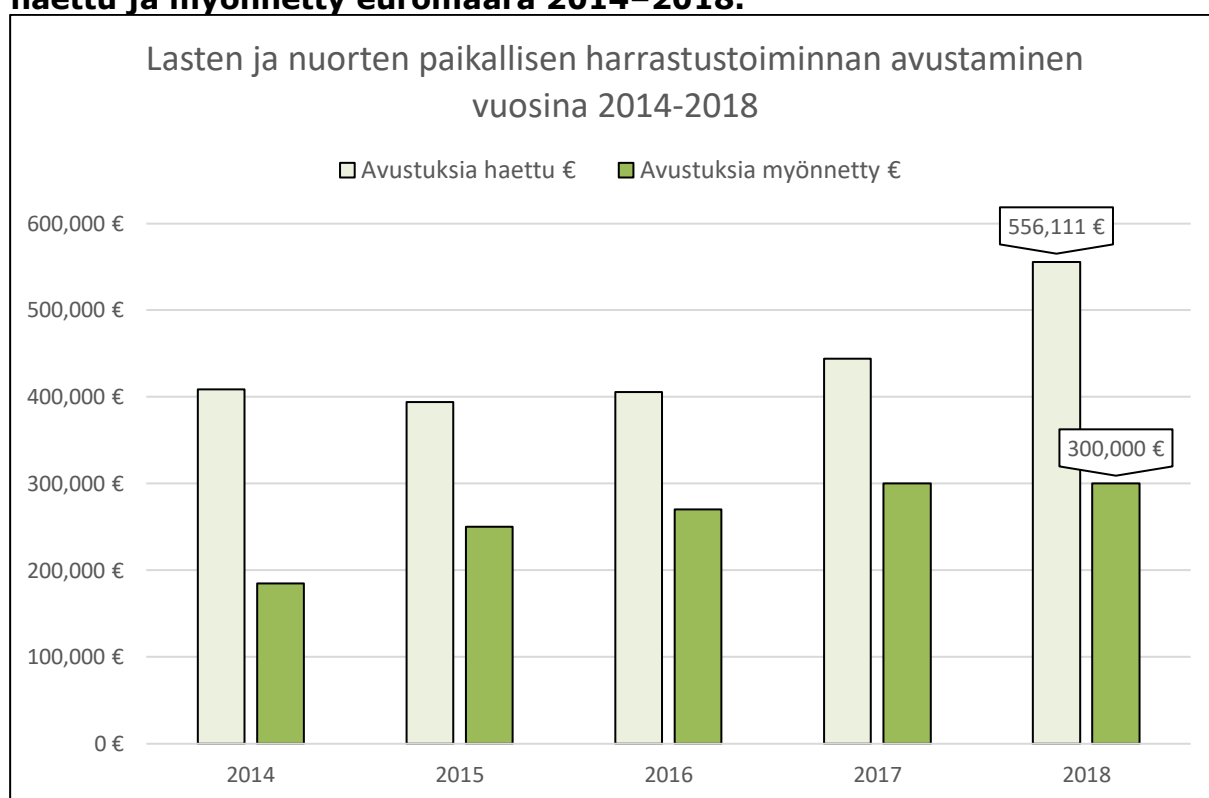
Raportin tiedot on kerätty valtionavustusta kaudella saaneiden toimijoiden valtionavustuksen käyttöselvityksistä. Raportissa kartoitetaan lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan toteutumista, avustusta saaneita toimijoita, kerhotoiminnan sisältöjä, toiminnan kustannuksia ja rahoitusta sekä toiminnan arviointia. Kauden 2018–2019 tietoja verrataan aikaisempien vuosien tietoihin.

2. TOTEUTUNUT HARRASTUSTOIMINTA VUONNA 2018

Vuonna 2018 Pohjois-Suomen aluehallintovirasto myönsi harkinnanvaraista valtionavustusta lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella yhteensä 300 000 euroa. Myönteisen avustuspäätöksen saaneita hakijoita oli yhteensä 70.

Vuonna 2018 avustusta haettiin yhteensä yli 550 000 euroa. Määrä on yli 100 000 euroa enemmän kuin edellisvuonna (Kuva 1). Myönnetyn avustuksen määrä taas on vuosien 2014–2017 aikana kasvanut tasaisesti vuosittain. Vuonna 2018 myönnetty avustussumma oli sama kuin vuonna 2017. Avustussumma oli vuonna 2018 yli 100 000 euroa suurempi kuin vuonna 2014.

Kuva 1. Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan avustuksen haettu ja myönnetty euromäärä 2014–2018.

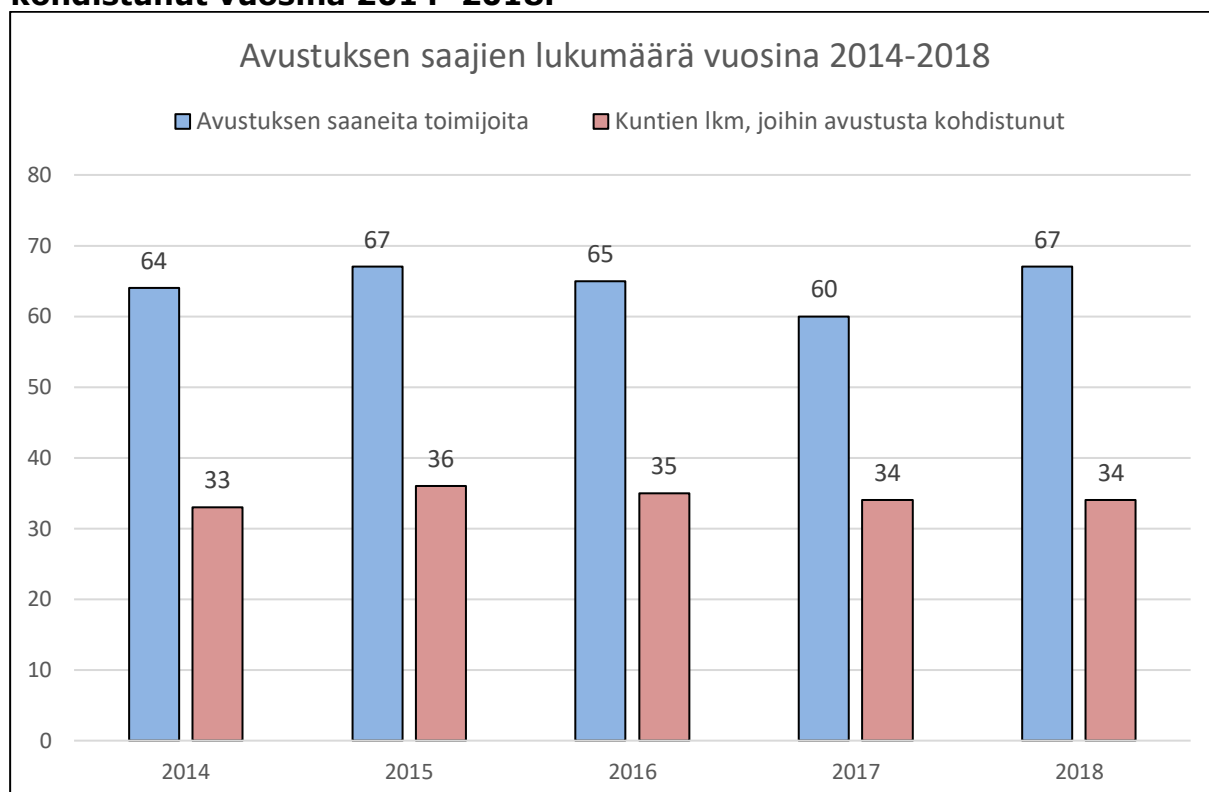

Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon saapui kaudelle 2018–2019 yhteensä 79 valtionavustushakemusta, joista 70 sai myönteisen avustuspäätöksen. Myönteisen avustuspäätöksen saaneista toimijoista toiminnan jätti kuitenkin aloittamatta 3 toimijaa, jolloin avustus maksettiin 67 toimijalle. Avustuksen käyttöaika oli 1.6.2018–31.5.2019.

Kuvassa 2 on esitetty vuosilta 2014–2018 avustusta saaneiden toimijoiden lukumäärät sekä se, kuinka monen kunnan alueelle harrastustoiminnan valtionavustusta on kohdistunut niin, että avustuksen on saanut kunta tai kunnassa

toimintaa järjestävä yhdistys tai muu organisaatio. Avustusten saajien lukumäärä kasvoi edellisvuodesta seitsemän toimijan verran. Kuntien määrä, joihin avustusta kohdistui, on pysynyt suunnilleen samana vuosien 2014–2018 välillä. Vuonna 2018 alueen 38 kunnasta 34 alueelle kohdistui harrastustoiminnan valtionavustusta: alueella on vain neljä kuntaa, joihin avustusta ei ole kohdistunut lainkaan.

Kuva 2. Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan avustuksen saajien lukumäärä sekä kuntien lukumäärä, joiden alueelle avustusta on kohdistunut vuosina 2014–2018.

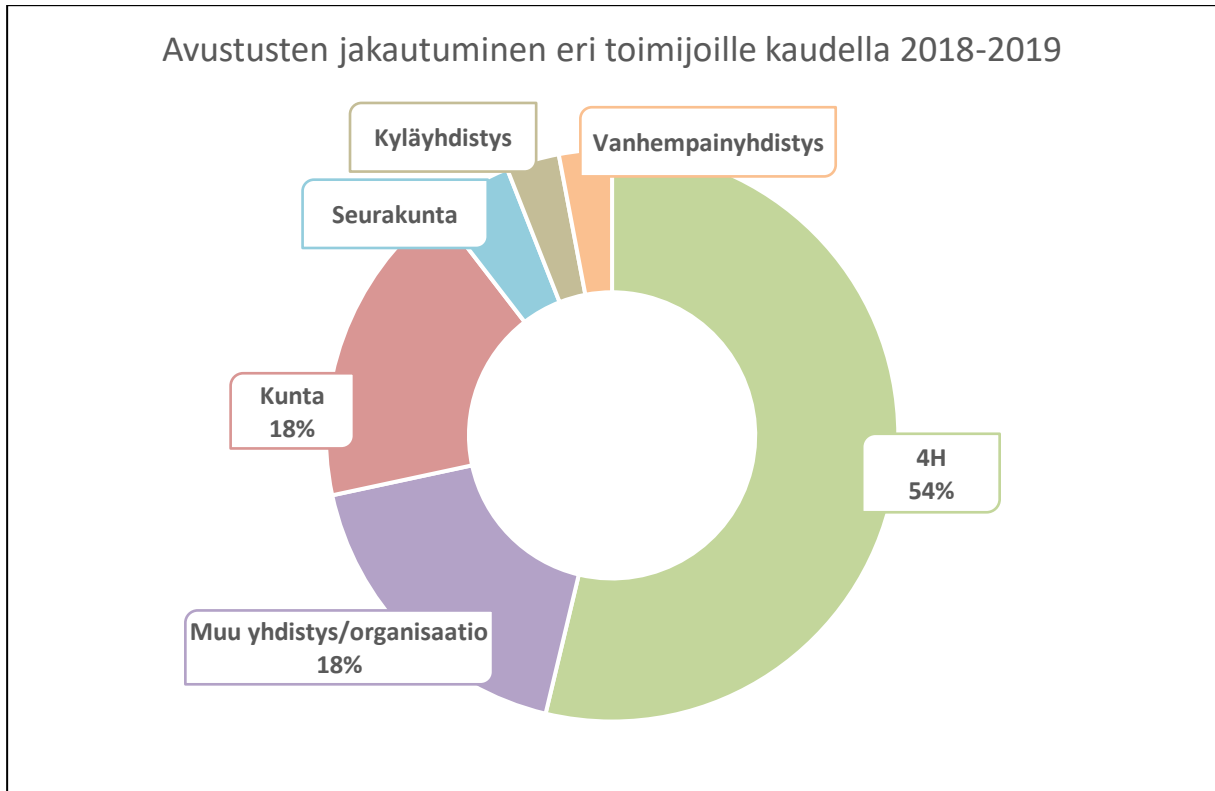

2.1. Avustusten jakautuminen

Tarkasteltaessa avustusten jakautumista erilaisten toimijoiden kesken, olivat 4H-yhdistykset selvästi suurin avustuksen saajataho Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla (Kuva 3). Avustuksen saaneista noin viidesosa oli kuntatoimijoita. Muiden yhdistysten ja organisaatioiden ryhmään kuului vuonna 2018 profiililtaan keskenään hyvin erilaisia toimijoita: edustettuina olivat muun muassa kaksi urheiluseuraa, vapaapalokunta, musiikkialan yhdistys sekä monikulttuurinen yhdistys.

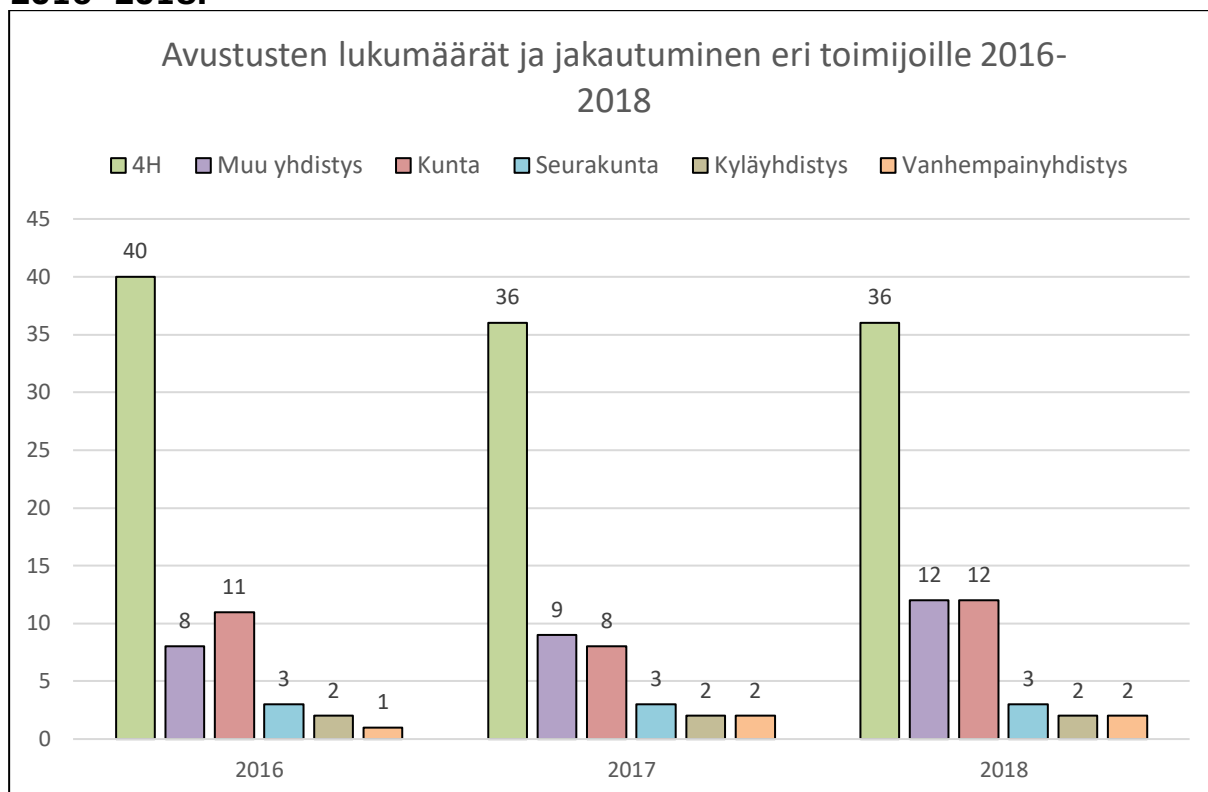

Kuva 3. Avustusten jakautuminen eri toimijoiden kesken kaudella 2018–2019.

Kappalemäärinä tarkasteltuna 4H-yhdistysten saamien avustusten määrä on pysynyt samana vuosina 2017 ja 2018 (Kuva 4). Muiden yhdistysten ja organisaatioiden sekä kuntatoimijoiden saamien avustusten määrä oli kasvanut muutamalla kappaleella edellisvuosiin verrattuna. Seurakuntien sekä kylä- ja vanhempainyhdistysten saamien avustusten kappalemäärät ovat sen sijaan pysyneet likipitään samoina vuosien 2016–2018 aikana.

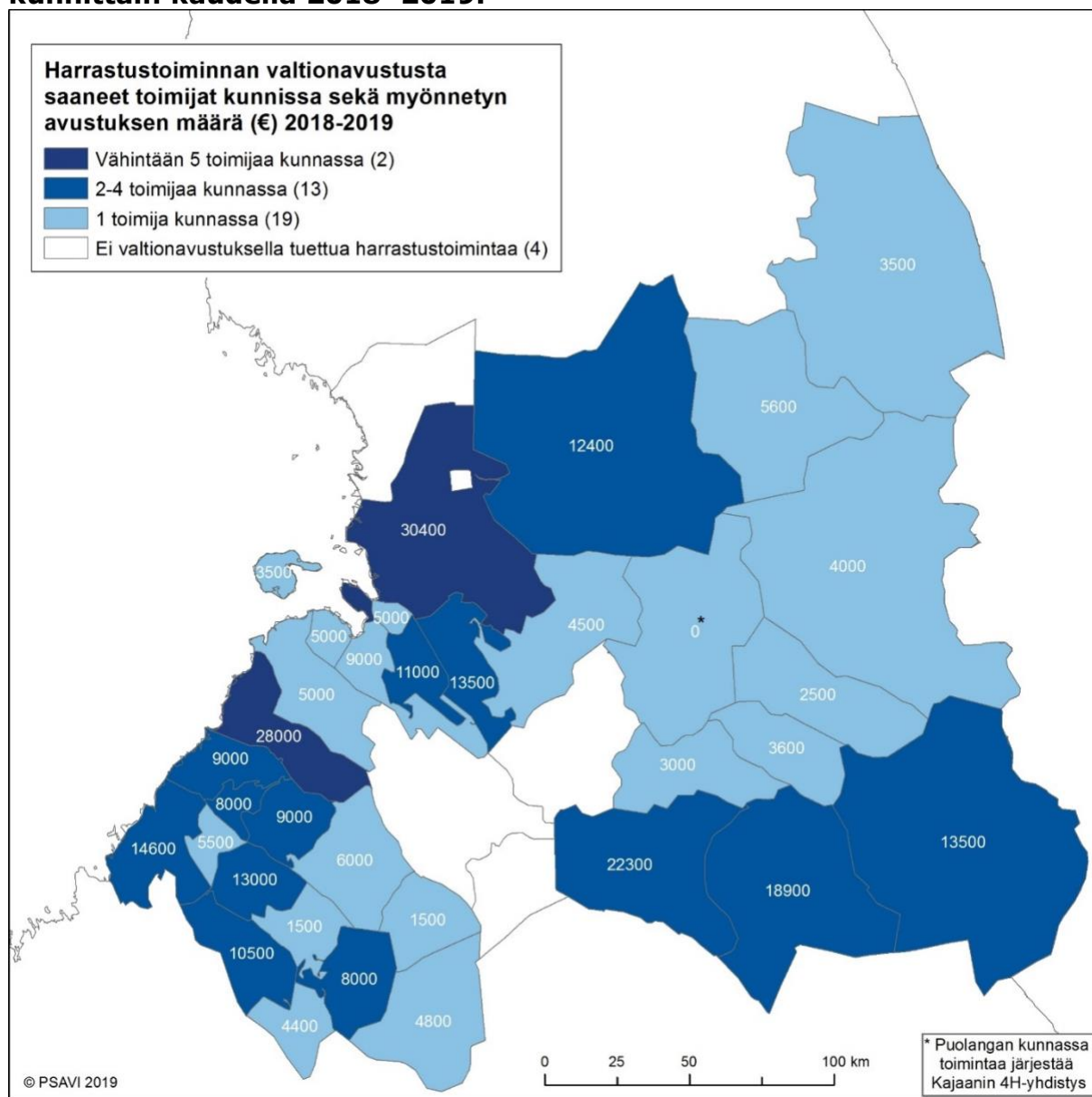
Kuva 4. Avustusten määrän (kpl) jakautuminen eri toimijoiden kesken 2016–2018.

2.2. Alueellisuus

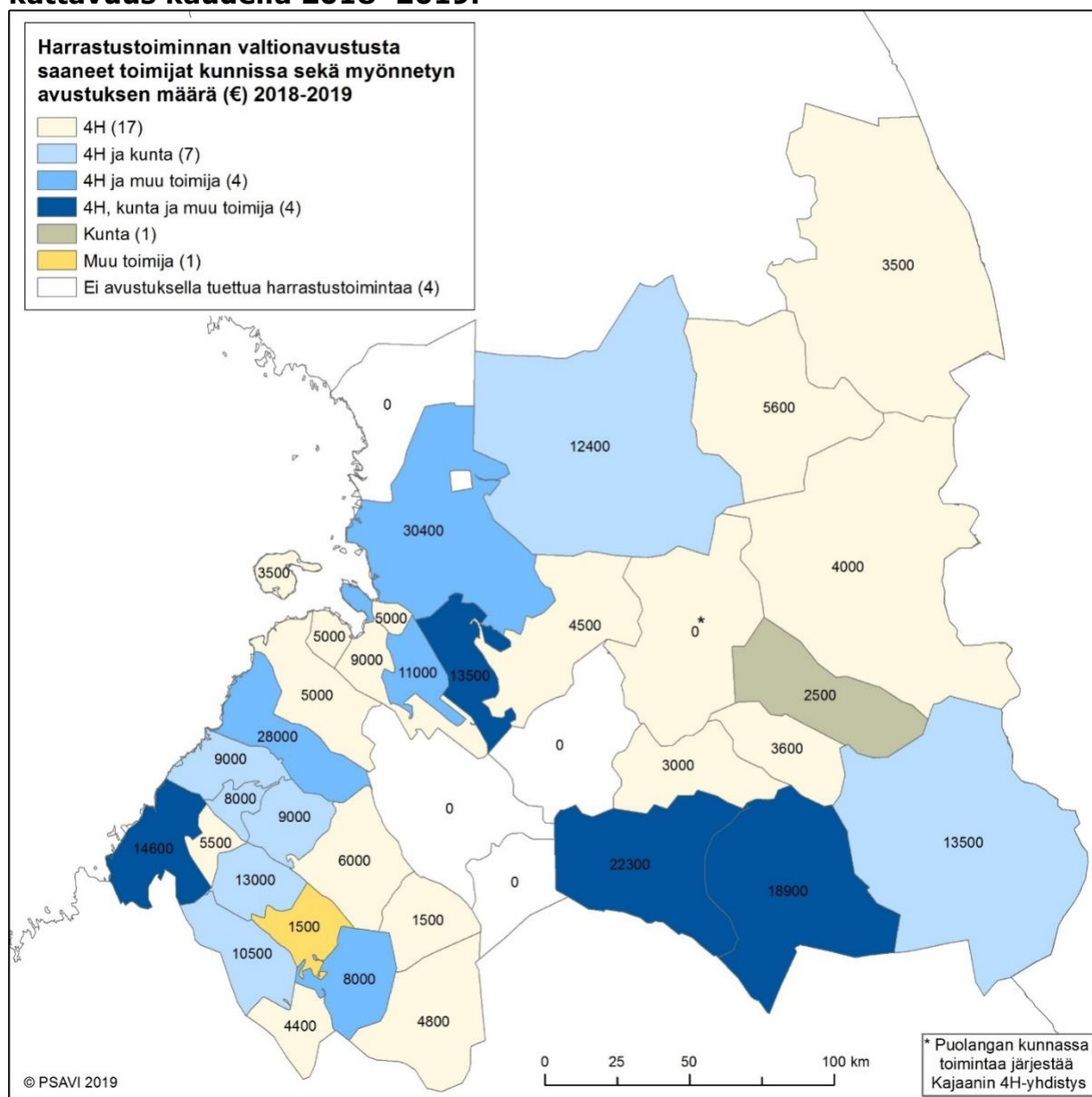
Kaudella 2018–2019 harrastustoiminnan valtionavustuksella järjestettyä kerho- ja päiväleiritoimintaa oli kaikissa muissa Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan kunnissa paitsi Iissä, Siikalatvalla, Pyhännällä ja Vaalassa (Kuvat 5 ja 6). Kuvasta 5 on nähtävissä valtionavustusta saaneiden toimijoiden määrä kunnissa sekä kunkin kunnan alueelle myönnetyn avustuksen euromäärä. Useamman kuin viiden harrastustoimintaa järjestävän organisaation toimiminen kunnan alueella oli harvinaista: alueen kunnista ainoastaan Oulussa ja Raahessa on ollut kaudella 2018–2019 vähintään viisi toimijaa. Oulussa avustusta sai yksitoista hakijaa ja Raahessa seitsemän. Näihin kahteen kuntaan kohdistuivatkin suurimmat yhteen lasketut avustussummat.

Kuva 5. Harrastustoimintaa (kerho- ja päiväleiritoimintaa) järjestäneiden toimijoiden määrä sekä myönnetyn avustuksen määrä kunnittain kaudella 2018–2019.

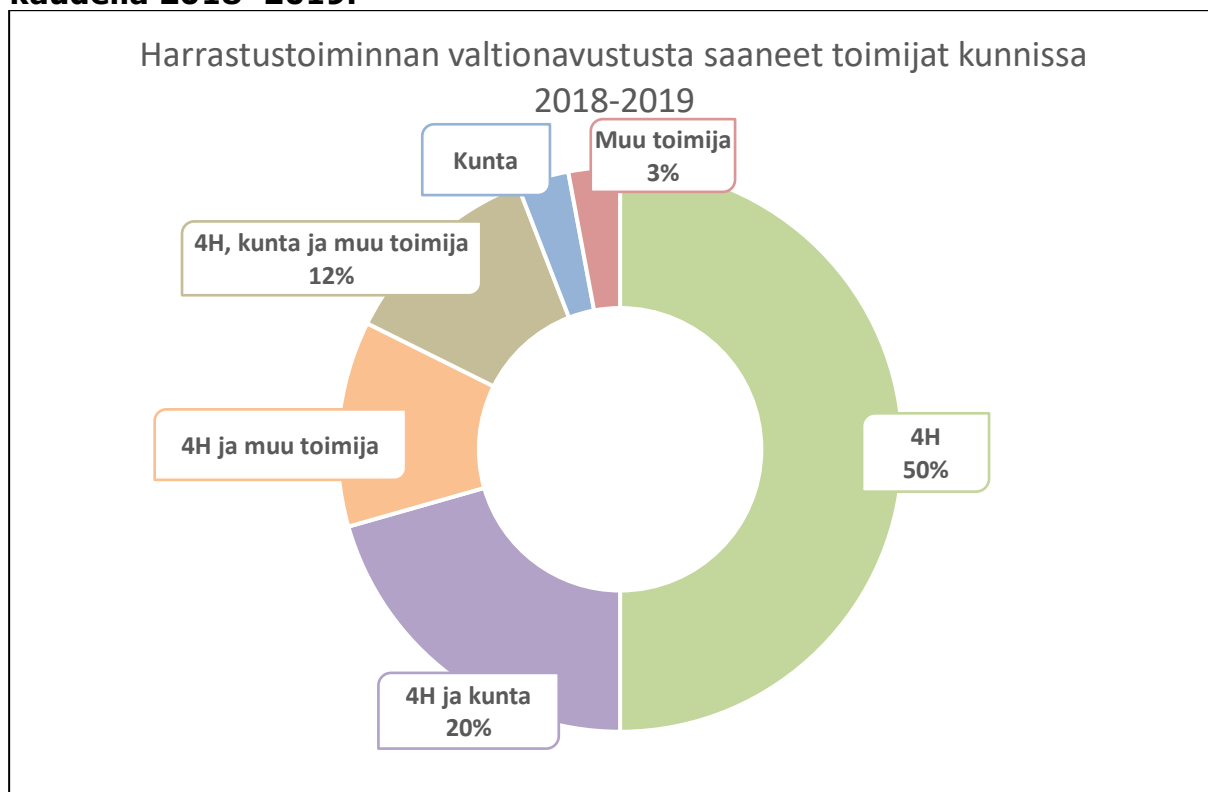
Kuvasta 6 ilmenee avustusta saaneiden toimijoiden tarkempi jakautuminen kunnittain. Puolessa alueen kunnista 4H-yhdistys oli ainoa valtionavustuksella tuettua kerhotoimintaa järjestävä toimija. Osassa kuntia oli 4H:n lisäksi kunnan tai muun toimijan (muu yhdistys tai organisaatio) järjestämää toimintaa. Neljän kunnan alueella (Kajaanissa, Sotkamossa, Muhoksella ja Kalajoella) oli kaikkien kolmen erityyppisen tahon järjestämää toimintaa.

Kuva 6. Harrastustoiminnan (kerho- ja päiväleiritoiminnan) alueellinen kattavuus kaudella 2018–2019.

Kuva 7 havainnollistaa valtionavustusta saaneiden toimijoiden tarkempaa jakautumista alueen kunnissa prosenttiosuuksina. Puolessa kunnista ainoa valtionavustusta saanut toimija oli 4H-yhdistys ja lähes puolessa (45 %) alueen kuntia toimijana oli paikallinen 4H-yhdistys yhden tai useamman muun toimijan kanssa yhdessä. Kun avustus jakautui kunnassa usean toimijan kesken, osa saattoi keskittyä enemmän kerhotoimintaan ja osa päiväleiritoimintaan. Toiset keskittävät toimintaa kuntakeskukseen ja toiset sivukylille. Osalla saattoi olla eri kohderyhmät tai toiminta painottua tiettyihin teemoihin. Nämä tekijät huomioimalla ei pääse syntymään päällekkäistä toimintaa kunnassa.

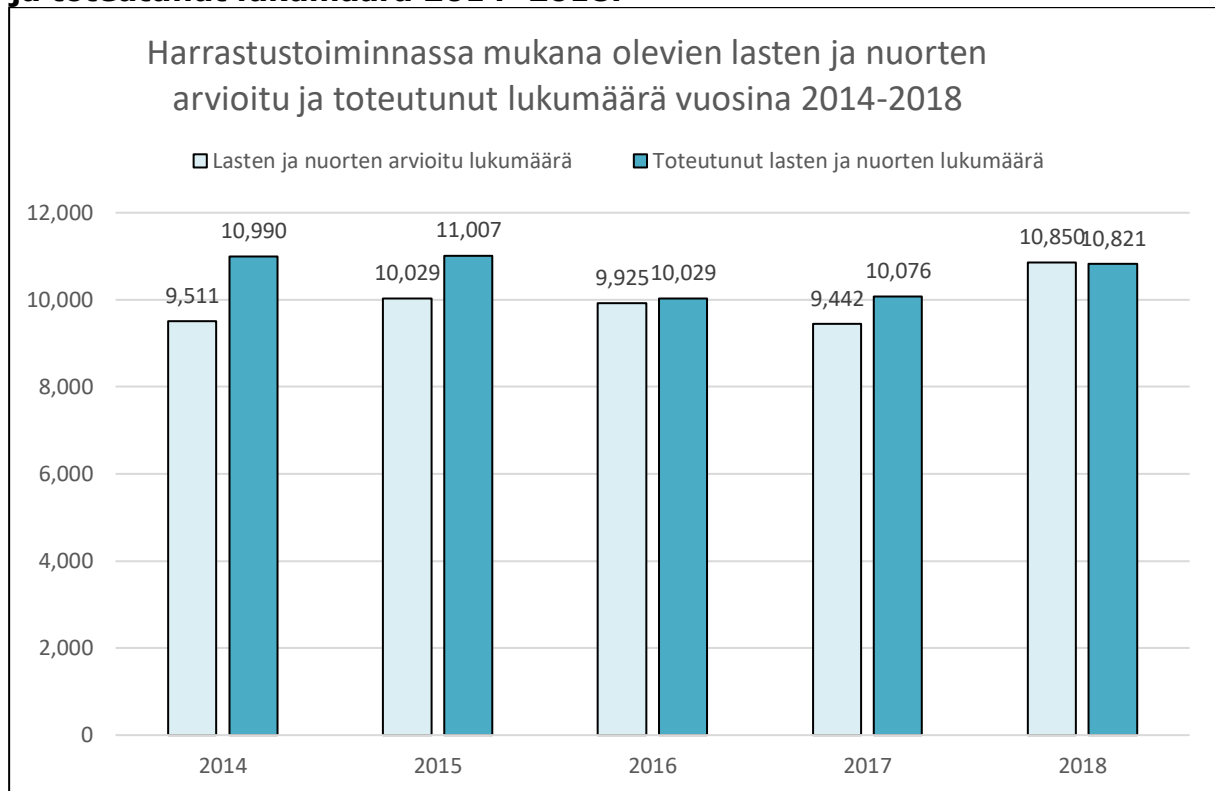
Kuva 7. Kunnissa harrastustoiminnan valtionavustusta saaneet toimijat kaudella 2018–2019.

2.3. Harrastustoiminnassa mukana olevat

Arviot toimintaan osallistuvien lasten ja nuorten määristä valtionavustushakemusten jättöhetkellä ovat olleet vuosina 2014–2017 toteumia alhaisempia (Kuva 8). Vuonna 2018 taasen lasten ja nuorten arvioitu lukumäärä oli lähestulkoon sama kuin toteutunut lukumäärä. Arviot harrastustoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten määristä ovat olleet vuosien 2014–2017 välillä noin 9 500–10 000. Vuonna 2018 arvioitu määrä oli lähes 11 000. Toteutuneet osallistujamäärät ovat vaihdelleet 10 000–11 000 välillä viimeisten viiden kauden aikana. Kaudella 2018–2019 toimintaan osallistui hieman enemmän lapsia ja nuoria kuin edellisellä kaudella. Tyttöjen osuus toimintaan osallistuvista kaudella 2018–2019 oli 53 prosenttia eli sukupuolet jakautuivat melko tasaisesti.

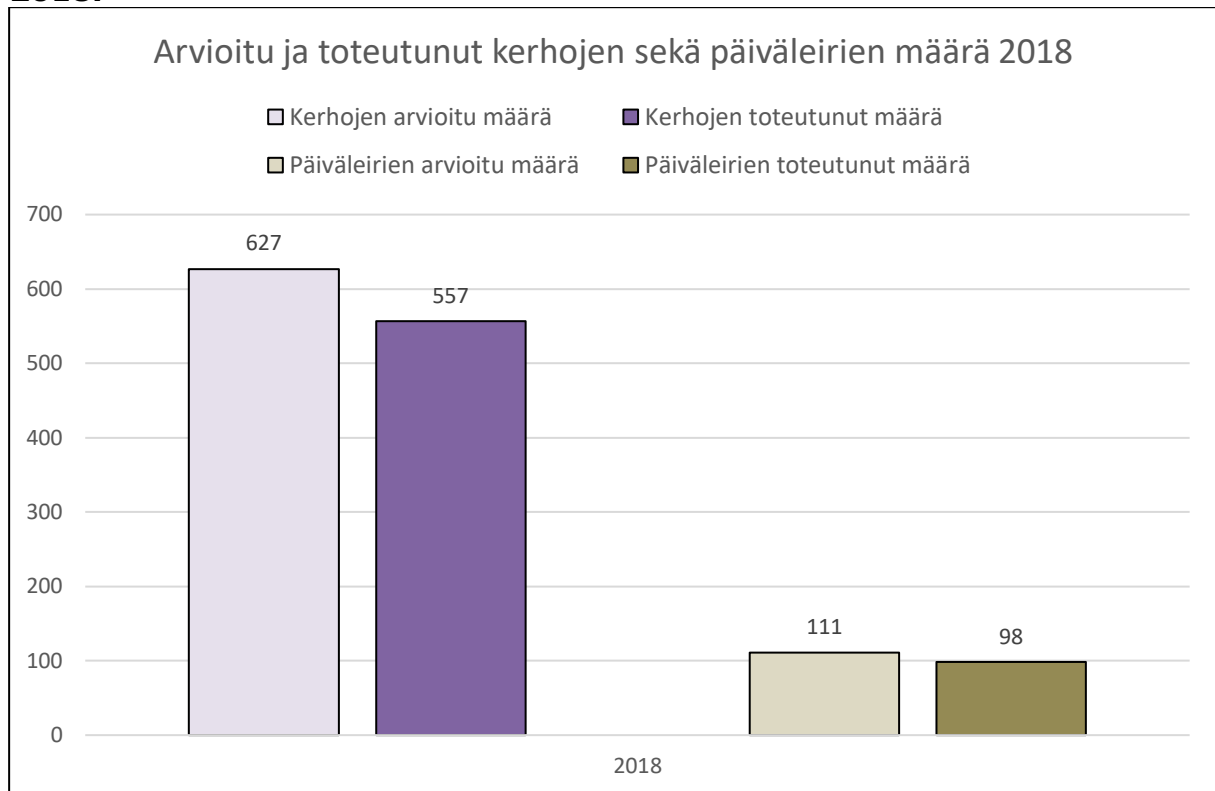
Kuva 8. Harrastustoiminnassa mukana olevien lasten ja nuorten arvioitu ja toteutunut lukumäärä 2014–2018.

Vuonna 2018 (eli kaudella 2018–2019) valtionavustuksella toteutettiin kaikkiaan 557 kerhoa ja 98 päiväleiriä (Kuva 9). Päiväleirejä toteutui hieman (13 kpl) vähemmän kuin hakuvaiheessa suunniteltiin, kerhoja taas 70 kappaletta vähemmän. Kerhojen osallistujamäärät olivat kaudella 2018–2019 noin 8 800 ja päiväleirien osallistujamäärät noin 2 000.

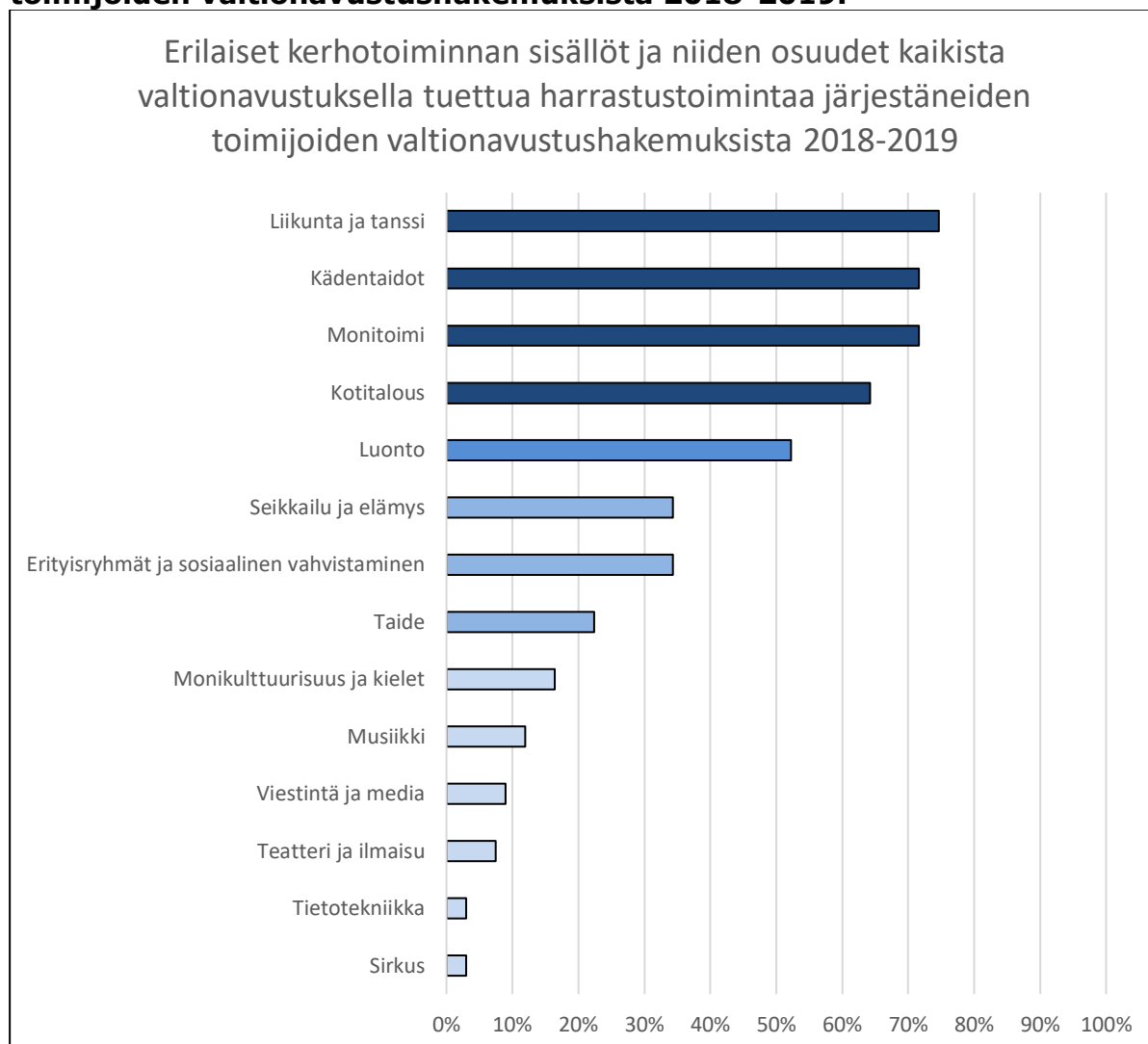
Päiväleireillä ja kerhoissa karttavat lasten ja nuorten sosiaaliset ja liikunnalliset taidot, kädentaidot sekä arkielämän taidot. Niissä on mahdollista ilmaista itseään taiteen, musiikin tai vaikkapa teatterin keinoin. Voi seikkailla luonnossa, opetella hevosen hoitoa tai korjata mopoa. Valtionavustuksella tuettu toiminta ei vaadi jäsenyyttä eikä tähtää kilpailuun. Toiminta on lasten ja nuorten saavutettavissa niin ajallisesti kuin paikallisesti, on maksutonta tai maksut ovat kohtuullisia. Vaikka toiminta on rentoa vapaa-ajanviettoa, se on ohjattua ja suunnitelmallista. Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Kuva 9. Arvioitu ja toteutunut kerhojen sekä päiväleirien määrä vuonna 2018.

Valtionavustuksella tuettua harrastustoimintaa järjestäneistä toimijoista 75 prosenttia arvioi valtionavustushakemuksessaan järjestävänsä liikunta- tai tanssiteemaista kerhotoimintaa (Kuva 10). Myös kädentaito-, monitoimi-, kotitalous- ja luontoteemaiset kerhot sisältyivät suurimman osan valtionavustuksella tuettua harrastustoimintaa järjestäneen toimijan suunnitelmiin. Harrastustoimijoiden suunnitelmissa harvinaisimpia kerhotoiminnan sisältöjä olivat viestintä ja media, teatteri ja ilmaisu sekä tietotekniikka ja sirkus.

Kuva 10. Erilaiset kerhotoiminnan sisällöt ja niiden osuudet kaikista valtionavustuksella tuettua harrastustoimintaa järjestäneiden toimijoiden valtionavustushakemuksista 2018-2019.

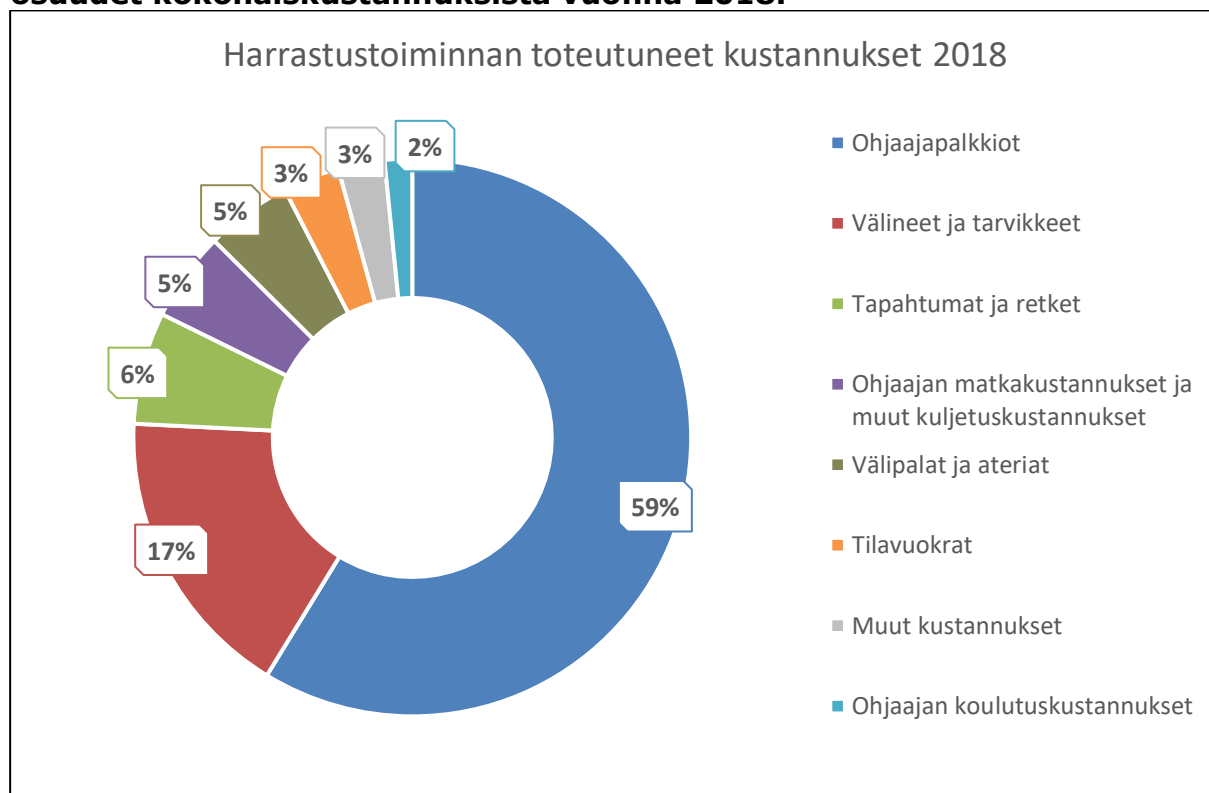

3. HARRASTUSTOIMINNAN TALOUSTIEDOT

Vuonna 2018 Pohjois-Suomen aluehallintovirasto myönsi 300 000 euroa harkinnanvaraista valtionavustusta lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan. Summa oli sama kuin vuonna 2017. Kaudella 2018–2019 kerhotoiminnan kokonaiskustannukset olivat noin 520 600 €.

Eri kustannustyyppien osuudet vuonna 2018 on esitetty kuvassa 11. Ohjaajapalkkioiden osuus kokonaiskustannuksista kattaa noin 60 %. Kaudella 2018–2019 erilaisten materiaali- ja välinekustannusten osuus oli 17 %. Muiden kustannustyyppien osuudet ovat noin viiden prosentin luokkaa ja pienimmät alle 2–3 % luokkaa. Luokkaan ”muut kustannukset” sisältyy yleensä vakuutusmaksuja sekä mainontaan meneviä kuluja.

Kuva 11. Lasten ja nuorten harrastustoiminnan eri kustannustyyppien osuudet kokonaiskustannuksista vuonna 2018.

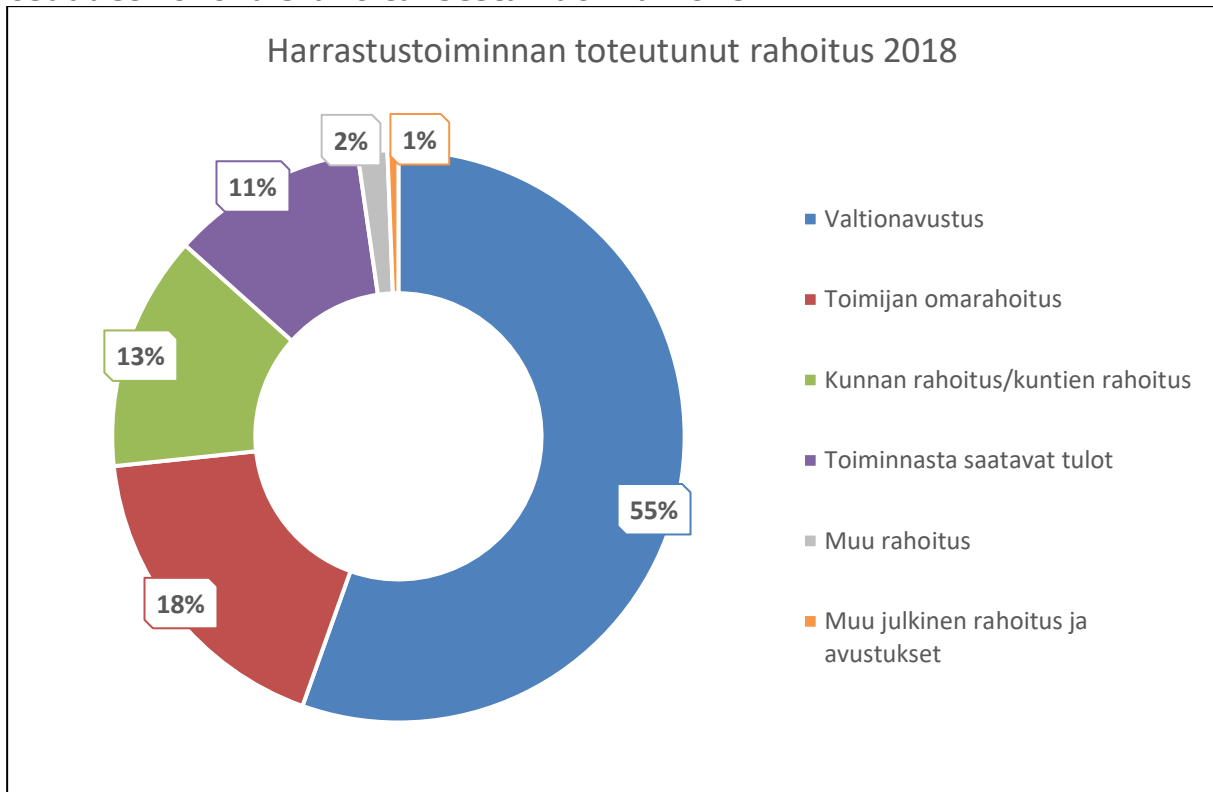

Valtionavustuslain mukaan valtionavustus ei saa kattaa valtionavustuksen kohteena olevasta toiminnasta tai hankkeesta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyttä määrää, vaan toimintaan tulee käyttää myös muuta rahoitusta. Kauden 2018–2019 valtionavustuksen hakuohjeessa valtionavustuksen osuus on määritetty kattamaan korkeintaan 90 % kustannuksista.

Valtionavustuksen osuus lasten ja nuorten harrastustoiminnan kokonaisrahoituksesta oli 55 % vuonna 2018 (Kuva 12). Toiseksi suurin rahoitustyyppi oli toimijan omarahoitus 18 % osuudella. Kunnan tai kuntien rahoitus kattoi 13 % ja

toiminnasta saatavat tulot 11 % kokonaisrahoituksesta. Pienimpiä rahoitustyyppisiä olivat "muu rahoitus" ja "muu julkinen rahoitus ja avustukset".

Kuva 12. Lasten ja nuorten harrastustoiminnan eri rahoitustyyppien osuudet kokonaisrahoituksesta vuonna 2018.

4. TOIMINNAN ARVIOINTI

Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan valtionavustusten käyttöselvitysten yhteydessä annetuissa arvioinneissa nousee esiin ajatus pienten kylien elinvoimaisuuden säilyttämisen tärkeydestä. Riittävä kerholaisten määrä ja ohjaajien toimintaan mukaan saaminen aiheuttaa haasteita pienemmillä paikkakunnilla ja sivukylillä. Osa suunnitelluista kerhoista ja päiväleireistä joudutaan toisinaan perumaan tai lopettamaan kesken tämän takia. Haasteena mainitaan myös riittävien tilojen löytäminen. Asuinkeksuksissa haasteeksi voi muodostua harrastusmahdollisuuksien suuri tarjonta ja kilpailu tiloista muiden toimijoiden kanssa.

Arvioinneissa on mukana runsaasti kokemuksia toiminnasta. Esille nousivat erilaiset toiminnassa koetut onnistumiset kuten eri toimijoiden väliset yhteistyökäytännöt. Yhteistyö koettiin hyödylliseksi esimerkiksi harrastustilojen hankkimisessa ja kerhotoiminnan yhteensovittamisessa, jotta päällekkäisyyksiä toiminnan järjestämisessä syntyisi mahdollisimman vähän. Lisäksi arvioinnissa kerrottiin kokemuksia hyvistä vaikutuksista alueen lasten ja nuorten vapaa-ajan viettoon. Kerhoissa ja päiväleireillä lapset ja nuoret oppivat tärkeitä taitoja tulevaisuutta varten sekä saavat merkityksellisiä yhdessäolon kokemuksia ikäistensä seurassa. Arvioinneissa nostettiin usein esiin esimerkiksi lapsen tai nuoren itsetunnon, sosiaalisten kykyjen tai kädentaitojen vahvistuminen. Esiin nousi myös monipuolisen harrastustoiminnan tärkeys nykyajan lapsille, joiden vapaa-aika saattaa kulua pitkälti kännykän, tieto- ja pelikoneiden äärellä istuessa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että harrastustoiminnan valtionavustukselle on Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla runsaasti kysyntää. Alueella on paljon lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat matalan kynnyksen harrastustoimintaa. Alueella on myös pinta-alaltaan suuria kuntia, joissa on pitkät välimatkat kuntakeskuksen ja sivukylien välillä. Avustuksella saadaan tuettua harrastustoimintaa kuntakeskusten lisäksi pienillä paikkakunnilla ja sivukylillä, ja näin edistettyä lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa. Nämä asiat tulevat ilmi myös toimijoiden antamista toiminnan arvioinneista, jotka ovat tärkeässä osassa avustuksen seurannan ja jatkuvuuden kannalta. Toimijoiden arvioinnissa esiin tuomia kokemuksia toiminnan sisällöstä, tuloksista, vaikutuksista sekä yhteistyön sujumisesta ja onnistuneista käytännöistä on kerätty alle.

4.1. Hakijoiden kokemuksia toiminnasta

”Kerhotoiminta elää ja siihen on pystytty pikaisesti reagoimaan. Pienellä paikkakunnalla viestit kulkevat nopeasti ja avoin ilmapiiri tuo mahdollisuuden suoraan palautteeseen. Toiveisiin on siis pystytty vastaamaan nopeasti. Palautetta kerätään kerholaisilta, ohjaajilta sekä vanhemmilta. Vanhemmat ottavat suoraan yhteyttä ja nuoria ja lapsia nähdään koululla viikoittain. Pyritään pitämään myös yhteisiä palavereja muiden järjestäjien kanssa, jotta päällekkäisyydet saataisiin

pois. Kerhonohtajien koulutuksella saadaan lapsille ja nuorille laadukasta kerhotoimintaa.”

”Toiminnan kautta olemme luoneet turvallisen, virikkeellisen perheitä palvelevan toiminnon. Toiminnan lähtökohtana on kasvatuksellinen, pedagoginen kasvatustyö. Erityisesti perheet, joilla ei ole tarjota maksullisia palveluja lapsilleen ovat olleet selkeä kohderyhmä. Perhetyö on kunnassa ohjannut paljon perheiden lapsia toimintaan. Perhetyö on tarjonnut lapsille myös kuljetusapua, jotta he pääsisivät toimintoihin taajaman ulkopuolelta.”

”Sivukyläkerhot ovat edelleen suosittuja. Lapset voivat usein kulkea kerhoon itse eikä vanhempien tarvitse kuljettaa lasta, kun kerhopaikka on lähellä kotia. Harrastustoiminnan järjestäminen omalla kylällä koetaan tärkeäksi. Tilastoimme kerho-osallistujat ja kerhoista pidetään päiväkirjaa. Monitoimikerhoissa toiminta on monipuolista, ja usein liikunta- ja leikkipainotteista, jolloin lapset saavat liikuntaa sekä sosiaalisia taitoja. Myöskin käden taitoja harjoitellaan ja silloin tällöin kokkaillaan, jolloin lapsi oppii laittamaan ruokaa. Useimpiin kerhoihin pääsevät jo eskari-ikäiset, jolloin he saavat omalta kylältä ja omasta koulusta kavereita tulevaa koulua varten.”

”Kerhonohtajilla on tärkeä merkitys kerhojen onnistumisessa. Innostunut, motivoitunut ohjaaja, joka suunnittelee kerhot hyvin, saa kerhot toimimaan ja lapset tulemaan seuraavallakin kerralla. Kerhonohtajien kouluttamiseen ja tukemiseen yhdistyksessämme onkin panostettu viime vuonna ja sitä jatketaan edelleen. Koulutuksiin edellytämme kaikkien osallistuvan. Niissä annetaan esimerkiksi ideoita kerhoihin, mietitään turvallisuutta, vastuuta ja suunnitelmallisuutta sekä mietitään yhdessä mm. miten toimitaan haastavissa kerhotilanteissa.”

”Meillä on joka vuosi tavoitteena saada useammalle kylälle kerho. Myös niille sivukylille, joissa ei ole omaa koulua. Meillä suurin osa kerhonohtajista on alaikäisiä. Markkinoimme kerhoja kouluilla jakamalla joka kotiin kerhoesitteen. Ensimmäistä kertaa ilmoitimme kerhoistamme myös paikallislehdessä. Usein on tärkeää myös vanhempien tietää erilaisista harrastusvaihtoehdoista.”

”Kohdennetun nuorisotyön tarkoitus on kunnan lasten ja nuorten virikkeellisen harrastetoiminnan pysyvyys arjessa. Kohdennetulla nuorisotyöllä mahdollistetaan kaikkien lasten ja nuorten osallistuminen toimintaan tulotasosta riippumatta. Erilaisten toimintojen järjestäminen vertaisohjaajien ja nuorten ohjaajien kautta antaa nuorelle kasvun, tuen sekä onnistumisen ilon. Ohjatun liikunnan, kerhojen ja koulutuksen avulla lisätään sosiaalisen kanssakäymisen paikkoja ja ehkäistään nuorten syrjäytymistä. Toiminta on ehkäisevää lastensuojelutyötä sekä matalan kynnyksen peruspalvelua lapsille ja nuorille. Toiminnassa tullaan huomioimaan myös perheiden erilaiset lähtökohdat mm. maksuvapautukset sekä tukimuodot.”

”Päiväleirit koostuivat toiminnallisesta ja liikunnallisesta leiristä. Toiminnallisella leirillä teemoina olivat kädentaidot, terveellinen ruoka sekä kulttuurin eri muodot. Liikunnallisella päiväleirillä lapsille tarjottiin lajikokeiluita. Päiväleirit tavoittivat lapsia odotetusti, toiminnallisten leiripäivien ollessa

liikunnallisia suosituimpia. Yhteistyö seurakunnan ja järjestöjen kanssa tuottaa positiivisia kohtaamisia ja kunnassa olevat voimavarat saatiin hyödynnettyä tehokkaasti kuntalaisia varten.”

”Haluamme edelleen osaltamme vaikuttaa sivukyläiden elinvoimaisuuden pysymiseen järjestämällä koko kunnan alueelle kerhotoimintoja. Sivukyläkerhoissa on todella paljon lapsia joka kerho kerta.”

”Syyskaudella kerhojen aloittaessa toiminnassa on huomioitu, että kerholaiset saavat osallistua suunnittelemaan mitä kerhokaudella tehdään. Kerhot ovat kuitenkin lapsille ja nuorille vapaa-ajalla järjestettävää toimintaa, pitää olla mielekästä tekemistä, että kerhoon on mukava tulla. Monitoimikerhojen sisältönä ovat olleet mm. kädentaidot, erilaiset pelit ja leikit, retket lähiluontoon, kilpailut sekä kokkaaminen. Lisäksi järjestettiin erilaisia teema-, naamiais- ja kilpailutapahtumia myös 4H-kerhokilpailuun osallistuttiin jälleen innokkaasti, jonka aiheena oli Hyvä teko. Kerholaiset kävivät vanhusten luona laulamassa, veivät itse tekemiä kortteja lasten tapahtumaan.”

”Liikuntakerhot ovat painottaneet toimintaansa erilaisiin joukkuepeleihin kuten sählyyn, futsaliin ja erilaisiin liikunnallisiin peleihin ja leikkeihin. Niissä on oltu myös ulkona sään salliessa. Näistä kerhoista kerholaiset ovat saaneet tärkeitä liikunnallisia kokemuksia, sekä ennen kaikkea löytäneet iloa liikkumiseen omien taitojen mukaan. Liikuntakerhot ovat todella tärkeitä nykyajan lapsille, jotka vapaa-aikana istuvat paljon kännykän, tietokoneen ja pelikoneen äärellä.”

”Yleisesti lapset ja lasten vanhemmat kokivat tällaisen matalan kynnyksen toiminnan erittäin mieluiseksi. Kiitosta sai myös kerhojen ajankohta koulupäivän jälkeen ja kerhokerran keston pituus vähintään 2 tuntia. Kerholaisten mielipiteitä ja kokemuksia/muistoja kerhopäiväkirjan taakse: ” on ollut hauskaa leikkiä polttopalloa ja hippaa”, ” on ollut hauskaa tutustua uusiin ihmisiin ja olla niiden kanssa”, ”on ollut hauskaa leikkiä kavereiden kanssa piilosta ja sen sellaista”, ”on ollut kiva oppia uusia juttuja renkaissa””

”Leirit loma-aikoina ovat olleet tosi suosittuja. Siellä ollaan paljon luonnossa, seikkaillaan, pelaillaan, leikitään, tehdään yhdessä ruokaa ja kesällä uiminen ja veneily ovat todella mieluista. Leireillä saa todella paljon uusia elämyksiä.”

”Sivukyläiden elinvoimaisuuden pysymistä haluamme osaltamme olla vaikuttamassa järjestämällä sivukyläille toimintaa. Kunnan hyvinvointisuunnitelman laadinnassa olen toiminnanjohtajana mukana ja tavoite on, että jokaisella lapsella olisi yksi kodin ulkopuolinen harrastus. Palautekeskustelussa tuli esille, että on erittäin tärkeää edelleen säilyttää kerhotoiminnat sivukyläillä ja että harrastustoimintaa tuodaan lähelle, kyäditysongelmien vuoksi.”

”Kaverikuvioita tuettiin välittämisen ja yksilöllisen huomioimisen keinoin. Yhteiset tapaamiset olivat pääasiassa liikunnallisia ja seikkailupainotteisia. Tunnetaitoja ja kulttuurielämyksiä tarjottiin elokuvakäynneillä. Yhteistyötä tehtiin urheilu- ja luontoon liittyvien seurojen ja yritysten kanssa. Monista

yhteistyökuvioista on muodostunut vuosien varrella vakiintuneita jokavuotisia tapahtumia.”

4.2. Arvioita toiminnan vaikutuksista

”Kerhojen sosiaalinen toiminta vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta ja vahvistaa sosiaalisuutta. Onnistumisen kokemukset kerhoissa vahvistavat itsetuntoa ja kerhot mahdollistavat uusien harrastusten löytymistä. Lisäksi kerhoissa oppii uusia taitoja ja saadaan kokemuksia.”

”Monet lapset löysivät toiminnan mielekkääksi ja osalle toiminnasta muodostui pysyvä harrastus.”

”Varsinkin kokkikerhoista tuli vanhemmilta positiivista palautetta, kun lapset oppivat touhuamaan keittiössä. Suuri hitti oli Marttojen vieraileminen kerhossa, teimme yhdessä riisipiirakoita. Kunnassa on monipuolista toimintaa lapsille, mutta kokkikerhoja ei järjestä kukaan muu taho. Arvioisin, että meidän kylällä kasvaa innokkaita kokkeja ja leipureita, toivottavasti joku tulevaisuudessa perustaa leipomon/kahvilan omalle kylälle.”

”Osallistujien huoltajilta saadun palautteen mukaan toiminnalla oli vaikutusta. Moni koki, että luonto- ja maaseutu on sellaista, mitä heillä lapsena oli ja haluavat tarjota samanlaista toimintaa lapsilleen. Huoltajat kommentoivat yllättyneensä lapsensa rohkeudesta lähteä kierrokselle talutusratsastukseen tai kärryjajelulle hevosen kyytiin. Heidän palautteessaan kerrottiin myös, että lapset olivat rauhallisia ja keskittyneitä vielä kotonakin pienryhmäkertojen jälkeen.”

”Toiminta tavoitti erityisesti heitä, jotka eivät voi osallistua tavallisiin harrastuksiin esimerkiksi urheiluseurassa tai ratsastuskoulussa. Näin saimme näille lapsille kokemuksen osallisuudesta tällaisen ohjatun ammatillisen toiminnan avulla. Ohjaajat saivat yhteydenottoja pienryhmien jälkeen, joissa pyydettiin suosittelemaan esimerkiksi heidän perheen lapselle ratsastuskoulua tai muuta hevosiin liittyvää toimintaa. Koen, että pienryhmä toimi myös ponnahduslautana aloittaa uusi eläimiin liittyvä harrastus. Tämä voi olla merkittävä seikka lapsen elämässä ja vaikuttaa yksilöihin pitkällä ajalla.”

”Toiminnan parhaana vaikutuksena voidaan pitää kerholaisten aktiivisuuden lisäämistä ja saada toimintaa koulupäivän jälkeen, mikä edesauttaa syrjäytymisen ehkäisyä.”

”Lapset tulivat kerhoihin mielellään ja saivat uusia ystäviä. Lapsilta kerättiin palautetta suullisesti ja paperisilla hymynaamoilla kerholaiset saivat myös tuoda mielipiteensä esille. Yleensä hymynaaman suupielet olivat ylöspäin. Vaikka liikuntapainotteiset kerhot ovat erittäin mieleisiä, saimme lapsilta myönteistä palautetta siitä, että kerhoissa oli niin paljon luovaa toimintaa askartelun ja

käsitöiden muodossa. Ruuan laitto on myös yksi suosituimmista toimintamuodoista.”

”Ehkä hankkeen suurin vaikutus oli tyttöjen kerholaisiin. Kunnassa on paljon maahanmuuttajatyttöjä. Useat heistä eivät ole tottuneet toimimaan yhdessä poikien kanssa ja kokivatkin saavansa toimia ja olla vapaasti tyttöjen kerhossa. Samalla eri kulttuureista tulleet lapset oppivat toisista kulttuureista ja oppivat hyväksymään toisten erilaisuutta ja kuuluminen johonkin ryhmään toi hyvää mieltä.”

”Yhteinen tekeminen ja yhdessä oppiminen vahvistavat lasten itsetuntoa, antavat uusia taitoja sekä luovat yhteisöllisyyttä ryhmässä oppien. Kerhot ovat olleet turvallisia paikkoja kokeilla ja oppia uutta ohjaajien tukemina. Niissä on kohdattu haasteita ja opeteltu käytännön taitoja sosiaalisia taitoja unohtamatta. Samalla olemme voineet tarjota nuorille työelämän kokemusta kerhonohjauksen myötä. He ovat sen kokeneet merkittäväksi ja turvalliseksi ensimmäisen työpaikan kokemukseksi. Yhteistyö on sujunut kunnan eri yhteisöjen ja järjestöjen sekä kunnan kanssa.”

”Kerhoilla tavoitettiin lapsia, joilla ei ole harrastuksia kouluajan ulkopuolella. Joitakin lapsia saatiin innostumaan kerhojen välityksellä kiinnittymään tavoitteellisimpiin harrasteryhmiin. Luontokerhot päätettiin perheiden yhteiseen luontoretkeen ja joitakin perheitä saatiin innostumaan yhteisestä retkeily-harrastuksesta. Kieli- ja kulttuurikerhot auttoivat eri kulttuureista tulevia lapsia tutustumaan ja ystäväystymään keskenään. Kerhojen sijoittuminen koulupäivän yhteyteen ja ajankohtaan, jolloin lapsi olisi muutoin yksin kotona sai paljon positiivista palautetta lapsilta ja heidän vanhemmiltaan. Kerhojen suosioista kertoo myös se, kuinka innokkaasti lapset osallistuivat seuraavan lukuvuoden kerhojen suunnitteluun.”

”4H-kerhojen vaikutus kunnan alueen lapsille on valtaisa. Monilla perheillä ei ole aikaa kuljettaa lapsiaan eri harrastusten piiriin ja lähin isompi kaupunki on monelle perheelle liian kaukana. Monesti harrastusten tielle tulee myös niiden hintavuus. 4H-kerhot antavatkin monesti lapselle sen ainoan vapaa-ajan harrastuksen ja aidon osallisuuden yhteiseen tekemiseen. Lisäksi kokoonnumme lapsille tutuissa paikoissa monesti hyvinkin lähellä kotia. Se tuo osaltaan lapselle yhteisöllisyyden turvallisuuden tunnetta.”

”Mielestäni olemme onnistuneet lasten osallistamisessa aktiiviseen ja terveelliseen vapaa-ajan viettoon. Liikuntakerhojen suosio lämmittää mieltä, sillä kouluilla on paljon huolta varsinkin liikunnan tuntiviitekehityksen leikkauksen johdosta. Lasten liikkumattomuus on hälyttävä yhteiskunnallinen ongelma, ja haluamme tarjota lapsille matalan kynnyksen liikkumista. Kerhokerrat suunnitellaan huolella ja niissä otetaan huomioon lasten kunto ja taitotaso. Myös terveellisiin ruokailutottumuksiin ohjaamalla haluamme tukea lasten hyvää ja terveellistä kasvua.”

”Moni lapsi onkin rohkaistunut ottamaan kantaa ja löytänyt pikkuhiljaa paikkansa ryhmässä. Lapset ovat iloinneet uusista lapsikavereistaan. Huomionarvoista on, että yhteisten tapahtumien aikana lasten keskuudessa ei ole havaittu toisten lasten kiusaamista. Ohjauksen tuella lapset ovat kyenneet vähentämään kännykkäpelaamista ja löytäneet muuta keskinäistä tekemistä ja vuorovaikutusta yhteisten tapahtumien aikana.”

5. Lähteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2017–2019.*

<https://minedu.fi/documents/1410845/4274093/VANUPO+FI+2017+final.pdf/92502e8e-0cd0-40f0-b097-5ef39e1d529f/VANUPO+FI+2017+final.pdf.pdf>

Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23 (2019). *Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta.*

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161662/Osallistava_ja_osaava_Suomi_2019_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtion nuorisoneuvosto (2019). VANUPO-lausunto 6.6.2019. *Valtion nuorisoneuvoston lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan 2020-2023 otettavista asioista.*

<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/06/VANUPO-lausunto.pdf>
Lausunnon on julkaissut Opetus- ja kulttuuriministeriö nettisivuillaan:
<https://minedu.fi/nuoriso/linjaukset>

Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja (2018). Verkkojulkaisu nro 57. *Selvitys valtionhallinnon toimenpiteistä lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi*

https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/01/LNH_raportti_2501.pdf

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Oulu

2021